

УДК 338(477)

Білоус Ольга, Хотенко Олена

*Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
ГО «Інституту податкових реформ»*

РЕФОРМУВАННЯ СФЕРИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ НАБУТТЯ УКРАЇНОЮ ЧЛЕНСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Bilous Olga, Khotenko Elena

*Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Institute of tax reform*

CHANGES AND REFORMS IN THE TAX SPHERE IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF UKRAINE'S ACQUISITION OF MEMBERSHIP IN THE EUROPEAN UNION

В умовах стрімкого суспільного розвитку та корінних державних перетворень, нині особливо важливою постає необхідність інституційних змін у сфері оподаткування. Динамічні процеси поглиблення інтеграції та глобалізації мають безпосередній вплив на національні економіки, що відповідно відображається на їхніх системах оподаткування. На сьогодні є очевидним, що досягнення якнайкращих результатів міжнародної співпраці можливе лише за умови врахування глобальної економічної інтеграції та прагнення держав до закріплення нейтралітету податкових систем.

Європейський Союз є тим міждержавним інтеграційним утворенням, яке докладає значних зусиль для розроблення та досягнення єдиних стандартів та правил оподаткування. Імплементация державами-членами відповідних стандартів та правил, що мають на меті утвердження податкової гармонізації, сприяє нормальному функціонуванню єдиного ринку Європейського Союзу. Дедалі більше держав прагне долучитися до надбань Європейського Союзу, серед яких, зокрема і Україна.

Новий етап розвитку європейсько-українських відносин розпочався ще в 2014 році шляхом підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 27.06.2014 [1], що передбачило перехід від принципів партнерства та співробітництва до політичної асоціації й економічної інтеграції [2]. Водночас цього року 23 червня лідери 27 країн-членів Європейського Союзу ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі, що офіційно розпочинає процес набуття Україною членства в Європейському Союзі. Як наслідок, перед Україною постали нові завдання, що полягають, зокрема в наблизенні чинного вітчизняного податкового законодавства до відповідних положень європейських нормативно-правових актів.

Першим кроком удосконалення сфери оподаткування на шляху до набуття Україною членства в Європейському Союзі є здійснення реформи адміністрування шляхом підвищення ефективності податкового адміністрування та якості обслуговування платників податків. Реформування системи органів, що реалізують державну податкову політику, сприятиме перетворенню податкової служби з фіскального у сервісний орган. Це, в свою чергу, кардинально змінить ставлення податкової системи до платників податків. Податкова служба стане відкритою, буде націлена на розуміння потреб платника податків та знаходження оптимальних шляхів їх задоволення в межах своїх повноважень. Податкові органи позбудуться закоренілого іміджу "каральних органів" та стануть місцем, де надаються послуги, рекомендації, консультації представникам бізнесу, що спонукатиме до здійснення прозорої підприємницької діяльності.

Крім того, вбачається, що реформа податкового адміністрування неможлива без реального оновлення кадрової політики. Відбір кандидатів до податкових органів та Бюро економічної безпеки України на засадах відкритого та прозорого конкурсу сприятиме підвищенню рівня довіри платників податків до податкової системи та може вплинути на добровільне дотримання податкового законодавства. При цьому потреба заповнити вакантні місця в податкових органах не повинна бути приводом для відбору недобросовісних та недостатньо кваліфікованих кандидатів, до чого тяжіють тенденції останніх років.

Високий рівень довіри до контролюючих органів породжуватиме можливість розширення переліку повноважень податкових органів, зокрема в частині можливості накладення податкової застави на неузгоджені податкові зобов'язання платника податків (наприклад, за рішенням суду у спрощеній спосіб).

Адаптація національного податкового законодавства до європейського законодавства не буде ефективною без створення передумов для розширення меж дії принципу публічності. Зокрема, наразі в Україні громадськість позбавлена відкритого доступу до рішень податкових органів, прийнятих за результатами розгляду скарг платників податків на рішення, дії чи бездіяльність контролюючих органів в адміністративному порядку. Така проблема може бути вирішена шляхом розробки системи публікації неперсоніфікованих рішень податкових органів за результатами адміністративного оскарження. Відтак підвищення рівня публічності (доступності інформації) сприятиме побудові стабільної та зрозумілої податкової системи, що безпосередньо вплине на підвищення податкової дисципліни.

У пріоритеті також буде перегляд (реформування) податку на додану вартість (далі – ПДВ) в частині блокування податкових накладних (відмова в їх реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних). За даними Ради бізнес-омбудсмена [3] сьогодні це є однією з найпоширеніших проблем бізнес-спільноти, оскільки питання реєстрації податкових накладних, включення до переліку ризикових платників та невиконання судових рішень становлять 68% від загальної кількості звернень. Хоча першочерговою метою такої санкції було руйнування злочинних схем з ПДВ, однак в більшості випадків такі блокування не відповідають розумним критеріям та, навпаки, перешкоджають роботі чесного і прозорого бізнесу. Саме тому доцільним є перехід на литовську аналітичну систему та повна відмова від застосування санкції у вигляді зупинки реєстрації податкових накладних.

У випадку реформування системи ПДВ необхідно звернути увагу, що в п. 29 вступу та ст. 97 Директиви Ради ЄС № 2006/112/ЄС від 28.11.2006 [4] встановлюється мінімальна стандартна ставка ПДВ в розмірі 15% з можливістю перегляду. Водночас пп. "г" п. 193.1 ст. 193 Податкового кодексу України (далі – ПКУ України) для сільськогосподарської продукції встановлено ставку у розмірі 14%.

Також наявні розбіжності у національному законодавстві та Директиві щодо переліку операцій, які звільнені від оподаткування: з одного боку, ПКУ України визначає такий перелік ширше, ніж Директива, а з іншого боку, не закріплює деякі звільнення, передбачені Директивою.

Саме тому з метою уникнення порушення Україною взятих на себе зобов'язань перед Європейським Союзом, наведені положення мають бути приведені у відповідність до європейських нормативно-правових актів, зокрема Директиви.

Крім того, наближення до європейських стандартів та правил оподаткування передбачає також спрощення податкової звітності та скорочення її кількості. Наразі в Україні деякі форми звітів не є актуальними, створюють колізії між собою, вимагають від суб'єкта господарювання зазначення аналогічних відомостей у різних формах звітності, дублювання показників, що в свою чергу призводить до невиправданого

адміністративного, а в деяких випадках фінансового навантаження. Як наслідок, частина форм звітів потребує спрощення (наприклад, податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску) або скасування (наприклад, звіт про обсяги придбання та реалізації алкогольних напоїв у оптовій мережі).

Таким чином, враховуючи наведене, в умовах набуття Україною членства в Європейському Союзі вбачається необхідність гармонізації національного податкового законодавства до європейських стандартів, зміна підходів до визначення податкових органів як органів сервісу, реформування окремих елементів податкової системи та їх подальше вдосконалення, виходячи з людиноцентричної концепції.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27.06.2014 URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/00ukraine-euassociationagreementbody.pdf>
2. Податкова гармонізація в Україні в умовах реалізації Угоди про асоціацію між Україною і ЄС: монографія/за ред. А.М. Соколовської; ДННУ "Акад.фін.управління". К., 2017. 448с. С. 6.
3. Квартальний звіт за 01 липня – 30 вересня 2022 року Ради бізнес-омбудсмена, URL: <https://boi.org.ua/files/lo/dv/3q%202022%20ua%20final.pdf>
4. Директива Ради ЄС № 2006/112/ЄС від 28.11.2006, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928#Text